

Šifra kandidata:

Državni izpitni center

P 2 3 2 A 1 0 1 1 1

JESENSKI IZPITNI ROK

SLOVENŠČINA

Izpitna pola 1

Razčlemba neumetnostnega besedila

Sreda, 23. avgust 2023 / 60 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:

Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.

Kandidat dobi ocenjevalni obrazec.

Priloga z neumetnostnim besedilom je na perforiranem listu, ki ga kandidat pazljivo iztrga.

POKLICNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite oziroma vpišite svojo šifro v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalni obrazec.

Izpitna pola vsebuje 22 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom in jih vpisujte v izpitno polo v za to predvideni prostor. Pišite skladno s slovničnimi in pravopisnimi pravili, čitljivo, vendar ne samo z velikimi tiskanimi črkami. Pri nalogah izbirnega tipa izberite samo eno rešitev, če v navodilu ni določeno drugače. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 12 strani, od tega 2 prazni.

P 2 3 2 A 1 0 1 1 1 0 3

Priloga k izpitni poli 1

Sončni dohtar

Primož Hieng
5. marec 2019

Izšla je monografija o Arnoldu Rikliju, ki jo je avtor Vojko Zavodnik pripravil več kot deset let. Knjiga z naslovom *Po sledih Arnolda Riklija* je bila napisana na podlagi osebnih dnevnikov, družinske kronike, pisem in mnogih drugih zapisov, pa tudi ustnega izročila. Ponuja nova spoznanja o tem velikem pionirju naravnega zdravljenja in je zanimiva za vse, ki želijo spoznati človeka, čigar prispevek k razvoju Bleda je neprecenljiv.

Arnold Rikli

Danes si komaj predstavljamo, da je bil Bled sredi 19. stoletja navadna in malo znana kmečka vas, dokler se v kraj nekega dne ni pripeljal Arnold Rikli. Predstavljal se je za avtoriziranega hidropata ter naravnega in higienskega zdravnika, čeprav v resnici sploh ni bil zdravnik. Ta bistri in vztrajni tujec je na Bled privabil številne petičneže in vasi ob jezeru prinesel svetovno slavo.

Rojen je bil leta 1823 v bogati švicarski družini. Prevzel naj bi očetovo barvarno, vendar se je raje ukvarjal s kemijo. Že takrat je razmišljal, da lahko zrak in svetloba na ljudi vplivata enako krepčilno kot na rastline. Zaradi stika s kemikalijami je hudo zbolel. Ko so nad njim že skoraj obupali, mu je v roke prišla knjiga o hidrotterapiji. Ravnal se je po hidropatičnih pravilih in ozdravel v treh dneh. Pozneje je dobil še hudo vnetje prsne mreže. Ko je iskal kraj, v katerem bi se lahko odpočil in pozdravil, je izvedel za Bled. Tja je prvič prišel leta 1852.

Dobri dve leti kasneje je ustanovil Naravni zdravilni zavod. Ljudi je zdravil z vodo, zrakom in s soncem. Odločno je nasprotoval umetnim zdravilom, zato se je pogosto sprl z zdravniki svojega časa. Bistvo njegovega zdravljenja je bil strog in natančen življenjski režim. Pacienti so se morali vsak dan kopati v hladni vodi, se sončiti in sprehajati. Mnogi zdravniki so mu očitali, da je navaden šarlatan, a število gostov se je iz leta v leto večalo. Ženskam je preganjal migreno, nervozo in histerijo, moškim pa zdravil protin, hemoroide in še kaj.

In kako je potekal povprečen dan v zdravilišču? Začelo se je z vstajanjem neskončno zgodaj – ob devetih. Kakšen šok za gospodo! Ta ura je bila zanjo prav ubijalska. Takoj zjutraj je bil na vrsti sprehod, nato pa je sledila telovadba v jutranji tišini in na svežem zraku. Gostje so imeli zajtrk kar v naravi. Okoli desetih je bil čas za počitek. Opoldne so imeli skromno kosilo, popoldne pa so nadaljevali s kopanjem in sončenjem ter sprehodi. Ob pol šestih je bil glavni dnevni obrok in potem so bili prosti.

Spominska plošča
v Zdraviliškem parku
na Bledu

Hrana je bila zelo preprosta, pusta in strogo vegetarijanska. Zvečer pa se je začel raj za blejske gostince, ki so sestradane goste komaj uspeli nasititi s klobasami, žganci, zeljem in močno domačo govejo juho.

Arnold Rikli ni našel pravega stika z domačini. Imel jih je za preproste in neizobražene, oni pa njega za čudaka. Pravili so mu Sončni dohtar ali Švajcar, ker je prišel iz Švice. Čeprav je na Bledu živel več kot 50 let, se nikoli ni naučil slovensko. Tudi usmerjevalne table v njegovem zdravilišču in okolici so bile samo nemške.

Rikli je umrl leta 1906, star 83 let. Po njegovi smrti je zdravilišče prevzel njegov sin, a je v nekaj letih povsem zamrlo.

Prazna stran

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.

1. O kom govori izhodiščno besedilo in kaj je avtorja spodbudilo, da ga je napisal? Odgovorite v povedi/povedih.

(3 točke)

2. Podčrtajte pravilno rešitev ob poševnicah.

- V besedilu so predstavljeni enkratni dogodki, ki so se zgodili v preteklosti, zato je opisovalno / pripovedovalno / obveščevalno / razlagalno / utemeljevalno.
- Ker sporočevalec naslovniku sporoča nove podatke, je besedilo pozivno / povezovalno / prikazovalno / zagotavljalno / vrednotenjsko.
- V besedilu se sporočevalec večinoma razodeva / ne razodeva, vsebuje pa tudi nekaj objektivnih / subjektivnih povedi, ki izražajo sporočevalčevo mnenje o Arnoldu Rikliju in njegovih metodah zdravljenja.

(2 točki)

3. S katerim prevladujočim namenom je bilo tvorjeno izhodiščno besedilo?

Sporočevalec je besedilo tvoril predvsem, da bi

- A za bralce ovrednotil monografijo o Arnoldu Rikliju.
- B bralce seznanil z zgodovino Bleda in razvojem zdraviliškega turizma.
- C bralcem predstavil Arnolda Riklija in njegov način zdravljenja.
- Č bralce prepričal, kako pomemben je zdrav način življenja.

(1 točka)

4. Besedilo dopolnjujejo različne nebesedne prvine. Imenujte tri.

(2 točki)

5. Posamezni odstavki v besedilu bi lahko bili tudi naslovljeni. Dopišite jim ustrezne mednaslove.

3. odstavek (Rojen je bil ...) _____

4. odstavek (Dve leti kasneje ...) _____

5. odstavek (In kako je potekal ...) _____

(3 točke)

6. Obkrožite DA, če je trditev v skladu z izhodiščnim besedilom, ali NE, če ni.

Arnold Rikli je bil začetnik blejskega turizma. DA NE

Ko je prvič zbolel, se je pozdravil prav na Bledu. DA NE

Blejci so ga hitro sprejeli medse. DA NE

Svojim pacientom je predpisoval strogo dieto. DA NE

Riklijevo zdravilišče je propadlo, ker ni imel naslednika. DA NE

Na Bledu še danes ohranjajo spomin na Sončnega dohtarja. DA NE

(3 točke)

7. Opišite in označite Arnolda Riklija. V vsak stolpec napišite tri ustrezne podatke.

Opis

Oznaka

(3 točke)

8. Zakaj se je Rikli odločil, da bo postal naravni zdravnik? Navedite dva razloga.

— _____

— _____

(2 točki)

9. V povedi/povedih pojasnite, zakaj so domačini Riklija klicali »Sončni dohtar«.

(2 točki)

10. Sporočevalec navaja, da se Rikli nikoli ni naučil slovenščine. Ali menite, da bi se tujci, ki se priselijo v Slovenijo, morali naučiti slovensko? Svoje mnenje utemeljite v povedi/povedih.

(2 točki)

11. Preberite slovarski sestavek in rešite nalogo.

hidroterapija -e ž, (î-î)

med. *zdravljenje z vodo*: izvajati hidroterapijo; bazen, prostor za hidroterapijo; hidroterapija, klistiranje in masaža / bazen, kopališče, zdravilišče s hidroterapijo

- 11.1. Obkrožite DA, če je trditev pravilna, ali NE, če ni.

Beseda <i>hidroterapija</i> ima dva naglasa.	DA	NE
Oznaka <i>-e</i> izraža obliko besede <i>hidroterapija</i> v rodilniku ednine.	DA	NE
Beseda <i>hidroterapija</i> se uporablja v frazemih.	DA	NE
Iz slovarskega sestavka je razviden izvor besede.	DA	NE

(2)

- 11.2. Izpišite podatek, ki kaže, da se beseda *hidroterapija* uporablja kot strokovni izraz.

(1)
(3 točke)

12. Besede povežite z njihovimi sopomenkami tako, da na črtice pred njimi napišete ustrezno številko iz desnega stolpca.

_____ pionir	1	potek, tok
_____ petičnež	2	red, ureditev
_____ šarlatan	3	premožnež, bogataš
_____ režim	4	začetnik, pobudnik
	5	zdravilec, zdravitelj
	6	slepar, goljuf

(2 točki)

13. Določite nadpomensko-podpomensko razmerje med podčrtanimi besedami tako, da vsako napišete v ustrezno okence.

Izšla je monografija o Arnoldu Rikliju, ki jo je avtor Vojko Zavodnik pripravljal več kot deset let. Knjiga z naslovom Po sledih Arnolda Riklija je bila napisana na podlagi osebnih dnevnikov, družinske kronike, pisem in mnogih drugih zapisov.

Beseda z najširšim pomenom:

Beseda z najožjim pomenom:

(2 točki)

14. S svojimi besedami razložite, kaj pomeni podčrtani del v vsaki povedi.

Zvečer pa se je začel raj za blejske gostince, ki so sestradane goste komaj uspeli nasititi.

Arnold Rikli ni našel pravega stika z domačini.

(2 točki)

15. Dopolnite povedi tako, da besede iz oklepajev postavite v pravilno obliko.

Mnogi zdravniki se z _____ (Rikli) niso strinjali. Svoje paciente je namreč zdravil s soncem, zrakom in krepčilnimi _____ (kopel).

Gostje so vse _____ (dan) v zdravilišču preživljali pod strogim nadzorom, zvečer pa so napolnili blagajne okoliških _____ (gostilna).

(2 točki)

16. Naslednji povedi napišite v trdilni obliki tako, da bosta v skladu z vsebino izhodiščnega besedila.

Riklijevim gostom ni bilo treba vstajati zgodaj.

Bogataši niso marali Bleda.

(2 točki)

17. Rešite nalogo o tvorjenkah.

17.1. Dopolnite preglednico.

Tvorjenka	Skladenjska podstava
	ta, ki zdravi
zdravilen	
	to, kar zdravi

(2)

17.2. Podčrtajte pravilno rešitev.

Vse tri tvorjenke so izpeljanke / sestavljenke / zloženske / sklopi.

(1)
(3 točke)

18. Določite vrsto povedi. Na črtico pred vsako povedjo napišite ustrezno številko iz desnega stolpca.

_____ Ravnal se je po hidropatičnih pravilih in ozdravel v treh dneh.	1 enostavna poved
_____ Ljudi je zdravil z vodo, zrakom in s soncem.	2 priredno zložena poved z vezalnim priredjem
_____ Čeprav je na Bledu živel več kot 50 let, se nikoli ni naučil slovensko.	3 priredno zložena poved s protivnim priredjem
	4 podredno zložena poved z dopustnim odvisnikom
	5 podredno zložena poved z namernim odvisnikom

(3 točke)

19. Preberite poved in rešite nalogo.

Zaradi stika s kemikalijami je hudo zbolel.

19.1. Poimenujte označeni stavčni člen.

(1)

19.2. Poved pretvorite v podredno zloženo tako, da se pomen ne bo spremenil.

(2)
(3 točke)

20. Iz druge povedi izpišite izraza, ki se navezujeta na besedo *domačini*.

Arnold Rikli ni našel pravega stika z domačini. Imel jih je za preproste in neizobražene, oni pa njega za čudaka.

(1 točka)

21. V besedilu popravite štiri napake v zapisu velike in male začetnice.

Bled je eden izmed najlepših Slovenskih krajev. Znan je predvsem po čudovitem blejskem jezeru, nad katerim se dvigajo vrhovi Julijskih alp in Karavank. Sredi jezera leži otok, na katerega lahko priplujemo s Pletno, značilnim blejskim čolnom.

(2 točki)

22. Napišite **poročilo**.

Zamislite si, da ste Peter/Petra Zalar, dijak/dijakinja Srednje tehniške šole Kranj. S sošolci ste se udeležili tradicionalnega Riklijevega pohoda. Za šolski časopis napišite poročilo. Pomagajte si z izhodiščnim besedilom in s podatki iz priloženega javnega vabila. Napišite tudi, kaj vam je bilo na pohodu posebej všeč. Vaše besedilo naj vsebuje najmanj 100 besed. Pišite na naslednjo stran.

(12 točk)

Turizem Bled, zavod za pospeševanje turizma
 vas v **petek, 5. maja**, vabi na tradicionalni
RIKLIJEV POHOD.

*Arnold Rikli je v 19. stoletju paciente zdravil z vodo, zrakom in svetlobo.
 Njegovi načini zdravljenja so aktualni tudi danes. Pridružite se nam na pohodu in jih preizkusite!*

Program Riklijevega pohoda

7.00	zbor pred hotelom Rikli Balance, pohod na Stražo po trimstezi
9.00–10.00	telovadba in zajtrk v naravi
10.00	odhod s Straže skozi vas Mlino, vzpon na hrib Osojnica
12.00–13.00	kosilo na travniku v Veliki Zaki
13.00–17.00	sončne, zračne in vodne kopeli ob jezeru

Arnold Rikli je na svojih terapijah priporočal lahkotna oblačila, slamnike, bose noge in veliko dobre volje.

Udeležba je brezplačna.

OBVEZNA PRIJAVA NA: info@visitbled.si.

P 2 3 2 A 1 0 1 1 1 1 1

Prazna stran